

BUNUL ECONOM

REVISTĂ
PENTRU PROGRES
ECONOMIC, SOCIAL ȘI CULTURAL.

ORGAN OFICIOS
al „Reuniunii române de agri-
cultură din comitatul Sibiiului“,
al „Reuniunii economice din
Orăștie“, al băncii industrial-
economice „Industria“ din Deva, al „Reuniunii 2 de
înmormântare din Deva“ și Murăș-Cristur.

APARE
ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația
în DEVA.

PROPRIETAR ȘI EDITOR
BANCA „INDUSTRIA“ ÎN DEVA.

Bibl. Univ. Cluj

Nr. 1159-1923

Calendarul „Bunul Econom“ pe 1908.

În tipografia „Minerva“ din Orăștie, a apărut și să poate comanda **Calendarul „Bunul Econom“ pe anul 1908.** E cel mai frumos și mai bun Calendar pentru economi. Tipar plăcut și litere cetete.

Calendarul cuprinde:

Regentul anului, Luna. — Intunecimi. — Sărbători și alte zile schimbătoare. — Posturile. — Deslegarea posturilor. — Partea calendaristică, cele 12 luni, sărbătorile sunt tipărite cu litere negre, la fiecare lună sunt termine și poze economice practice. — Cronologia anului. — Dominitorii din Europa și din alte țeri străine. — Șematismul bisericilor române. — Școalele rom. — Poșta. — Telegraful. — Timbre și taxe. — Târgurile din Ungaria, Transilvania și Bănat. — *Partea literară:* Iubileul Mai. Sale Impăratului. și Regelui Francisc Iosif I (cu portret). — Ingrijirea vinului, un interesant tratat economic (cu 20 ilustrațiuni). — O spune Doamne (poesie). — George Barițiu (cu portret). — Crăciunul în tabără, Câmpia Zmardan, 1877, (poesie). — Rasele animalelor cu 2 ilustrațiuni). — Fermecătoria căprarului, o frumoasă poveste de pe timpul războiului românoruso-turc din 1877. — Păzeștete de beuturile spituoase, articol povățuitor. — Hora dela Plevna (ilustrată). — Poze pentru economi. — Sfaturi. — Glume. — Și altele.

Calendarul „Bunul Econom“ costă numai 15 cr. (30 fil). și pentru porto 5 fil. Cine trimite nainte cor. 2·20 acela va căpăta *10 calendare* având de a plăti la primirea lor portul postal. Comandele să se adreseze la dl protopresbiter Vasilie Domșa în Orăștie, ori la librăria și tipografia „Sfântului Ioan“ în Deva.

ONORAȚI CETITORI!

Lățiți între cunoscuții D.-Voastră revista „**BUNUL ECONOM**“, care e făcută anume pentru popor.

BUNUL ECONOM

REVISTĂ PENTRU PROGRES ECONOMIC, SOCIAL ȘI CULTURAL

ABONAMENTUL:

Pe an cor. 5; pe jumătate an cor. 2:50.
Pentru România 15 lei pe an.

INSERTIUNILE:

să socotesc după tarifă, cu prețurile
cele mai moderate.

Abonamentele și inserțiunile să plătesc totdeauna înainte.

Ce voim în Deva?

Deva e reședința administrativă a comitatului Hunedorii cu 300.000 locuitori din cari 93% Români.

Durere, nu e însă și *emporiul economic* al acestui comitat, unde 90% poartă economie. Poziția locului e însă atât de însemnată, încât cu ori-ce preț trebuie înființat și dezvoltat acest centru economic. *Deva* e cheia vieții cultural-economice din Ardeal și întrece în importanță alte centre mari, cari să cred vecinic menite a da directive economice și culturale. Se va dovedi aceasta prin faptele inițiate cu modestele noastre puteri. Viața practică își are logica faptelor — contra cărora nu există apelațiune.

Cu provocare la §. 12 din statute banca industrial-economică „*Industria*“, societate pe acții în Deva, urmărește aceste

scopuri :

a) a lăși economia rațională și industria din patrie;
b) a valoriza produse economice și industriale din patrie;
c) a încuraja talente spre ori-ce lucrare inteligentă practică; a cultiva spiritul de economisare și viața marală de cetățean, spiritul de liberă asociare — conduse toate: de conștiința lucrării durabile și oneste;

d) a întrebuința o parte din fondul de rezervă pentru a da poporului și meseriașilor directive industriale și economice potrivit alese și întocmiri sau mijloace practice, cari aduc deoparte venite fondului, de alta nutresc productivitatea ori valorizarea produselor din patrie, avându-să în vedere scopul: a produce bunăstare și mulțămire între cetățeni.

Ca mijloace în serviciul scopurilor designate în §. 12 »Industria« introduce în §. 46 aceste

operațiuni:

- a) b) c) d) ca la alte bănci;
- e) mijloacește și lățește cultura și asigurarea de vite precum și valorizarea lor economică și industrială;
- f) valorizează ori exarendează și subarendează moșii, zidiri economice de sine statător ori în legătură cu alte afaceri comerciale, amăsurați §§ lor 258 și 259 din legea comercială;
- g) valorizează, cumpără ori vinde bucate, sămânțe, poame sau derivatele acestora;
- h) dă sau mijloacește împrumuturi de bucate, produse, de vite sau alte averi mișcătoare;
- i) susține moșii, vii, pîvnite, fânate, pășuni pometuri, grădini pescării și stupini, moduri cultivate, întrucât sînt rentabile;
- k) aranjează ori sprijinește expoziții și prelegeri populare publice din orice ramă a economiei, și științei pozitive, literaturii populare ori industriei.
- l) valorizează ori sprijinește produse ori mașini industriale și economice, lucrări de artă, literatură și știință din patrie;
- m) întemeiază fonduri de rezervă pentru asigurarea institutului și un fond special de rezervă în scopul: de a înființa o școală economică și de industrie cu preferință pentru acei orfani talentați din popor și meseriași, ai căror părinți au fost acționari ori deponenți la această societate, ori au fost membri la vre-o reuniune de binefacere, carea are acții ori depuneri la acest institut.

Ca organe executive

a acestor salutare operațiuni banca »Industria« se va uni cu mai multe bănci, corporațiuni și cu cercurile hotărîtoare din comitat, va cere chiar sucursul Veneratelor consistoare și a Înaltului guvern, ca să obținem cu puteri unite:

a) *baremi 12 stipendii* à 600—1000 cor. la an, cu cari să creștem 12 absolvenți de pedagogie și teologie dintre cei mai distinși, cari să se specializeze în toți ramii economiei raționale și în câte-va industrii de casă, potrivite de a se lăți în poporul nostru.

Pe aceștia îi va aplica banca, ca oameni de specialitate, la punerea în lucrare a operațiunilor sale, cari reclamă cunoștințe speciale și îi va folosi totodată în Dumineci și

sărbători, ca *învățători călători* pentru a întrupa scopurile designate în §. 12. Punerea în lucrare a acestora reclamă cel mult 5 ani, cam până la anul 1912.

b) În conformitate cu §. 46 litera m), din statute, banca va susține, în unire cu aceiași factori, și o *școală de economie și industrii* pentru orfanii cei mai talentați din sînul poporului și meseriașilor.

„*Bunul Econom*“ va fi totodată și organul oficios al „*Reuniunii a 2-a de înmormântare din Deva*“ cu cele 12 filii de azi și cele din viitor, apoi a reuniunii surori din *Murăș-Cristur*, precum și ale altor reuniuni surori, cari doresc, să avem un organ *comun*, unde să discutăm condițiunile de dezvoltare și interesele comune, cari ne leagă. Binevoiască deci a se însinua, cu brațe deschise le așteptăm, tipărindu-le numele în fruntea foii. Prin această *unire vom împămîntenî cultivarea mai intensivă a culturii umanitare*, obținînd *lățirea binefacerilor în sînul poporului și meseriașilor noștri*.

Cu încredere mă adresez către băncile surori, către domnii preoți și învățători, proprietari și fruntașii poporului nostru și către toate oficiile și direcțiile, că să ne dea mână de ajutor, trimițându-ne adrese de țărani, cărora să le trimitem „*Bunul Econom*“ și celelalte foi, ori dându-ne de lucru.

Conducătorul tehnic al librăriei și tipografiei va fi dl *Petru Simion*, un distins tipograf și librar de specialitate, care cu prevenire va servi marele public cu tipăriri în limba română, maghiară ori germană, precum și cu marfă bună de librărie.

Implor binecuvîntarea lui Dumnezeu asupra

Tipografiei și Librăriei „Sfântului Ioan“,

a băncei „*Industria*“, cer sucursul fiecărui om de bine și adevărat patriot, care sincer lucră la buna înțelegere între cetățeni și aduce și jertfe pe altarul scumpei noastre patrii, ai cărei credincioși fii cu toți avem să fim.

Deva, 4/17 Decembrie 1907.

August A. Nicoară m. p.,
director general la banca „*Industria*“,
la reuniunea 2 de înmormântare din Deva
și redactor la „*Bunul Econom*.“

Pomii pitici (Zwergbäume, törpefák)

sunt ap stoli modernei pomologii. Poporul român aproape de loc nu-i cunoaște. Incai tocmai noi ar trebui să-i cunoaștem și cultivăm mi mult, deoarece-ce an de an sporim la număr, pământul ni se impuținează și numai așa am putea în fiecare an să producem pe pământ puțin, în timp scurt, un venit mai sigur și mai mare: *dacă vom prăsi pomi pitici cu milioanele și vom alege bine, soiurile potrivite locului.*

*Fomul pitic, mărul spre pildă, e altuit pe un măr pitic, numit Doucin (Duzen) și Paradis (Paradies Apfel, paradis-com alma), care are însușirea, că rămâne mic, scurt, gros și mărul, ce să altuește pe acest trunchiu, rămâne și el mic, scurt și gros. Are apoi o altă însușire și mai prețioasă, că *rodește deja la 2—3 ani binișor și poame încăodată ori de douăori așa de mari, mai frumoase, mai gustoase decât poamele din altoae mare; ocupă puțin loc, abia 3—4 metri, crește aproape de pământ, să poate deci ușor controla și curăți de omide, vermi, gândaci șcl. și rodește regulat în fiecare an.**

De 25 de ani cultiv pomii pitici, nici un an nu am avut pomi pitici fără rod, ca la pomii mari, cari încep abia după 10 ani să rodească puțin, sunt expuși vânturilor, omidelor, gândacilor, vermilor și nu-i prea poți controla, dacă ai cu miile. Unica cerință are însă pomul pitic: el cere pământ bine lucrat, gunoit și fiecare an săpat, ca straturile. In loc slab, petros și înțelenit n'ai ce pune pom pitic, măr și păr. Poți pune însă și în loc slab cireș pitic, mandul pitic, prun și persec pitic, dacă lucrî bine pământul. Cel mai bun mijloc de rodnicie a pomilor e: să sepi afund cu hârlețul, toamna târziu pământul din jurul pomilor... și, barem la 3—5 ani odată, să le dai gunoiu putred ori gunoiu fabricat, pus sub săpătură. Inghetuț omoară ouăle gândacilor și viermii stricăcioși din pământ și mustul pătrunde adânc la rădăcinile pomilor.

O bucată de grădină de abia 300 de stângini, cultivată cu pomi pitici produce 1000 cor., venit curat anual.

Părul pitic să altuește în gutui și *Prunul, ringlotul, cireșul, persecul caisinel pitic* să altuește în *prunus mahaleb*, în spine, corn și prunul *Mirabella*.

Un măr pitic din soiul *Calville de iarnă* să cumpără cu 40—50 fil., bucata și să vinde în Pesta și Viena cu 1 coroană, în Berlin cu 1 marcă.

Un păcat strigător la cer contra familiei sale își face fiecare țaran, carele nu are baremi 100 de pomi pitici în grădina sa.

În numerii viitori ai „Bunului Econom“ vom descrie câte un soi de măr, păr, prun, caisinel și persic pitic. Numind firmele, unde să pot procura și prețurile. Redacția noastră va îngriji, ca cetitorii noștri să capete altoi mai ieftini decât alții.

La primăvară vom sămăna câte 10 kilograme sămânță de meri pitici șcl, ca să avem peste câțiva ani o școală proprie în Deva de pomi pitici ieftini pe sama cetitorilor noștri.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

Persecii americani pîrgurii

sunt chiemați, să fie un grabnic izvor de venit pentru cultivatorii de pomi ai noștri. După cunoștințele noastre persecile să coc târziu vara și toamna, când nu prea au preț. Americanii au însă soiuri, cari se coc la începutul lui *Iulie*, ba chiar și cu sfirșitul lui *Iunie*. Numerii viitori vor conșinea descrieri de perseci americani pîrgurii. Una persecă americană să vinde în orice oraș cu câte 2—4 fil. bucata, ceea ce e un venit foarte mare și prețios, având învedere, că ne vine cu finea lui *Iunie* și la începutul lui *Iulie*, când fiecare econom tot spesează cu economia de câmp și nu prea poate să-și facă venit.

Altoi gata să împart

la primăvară cetitorilor »Bunului Econom«. Banca »**Industria**« a comandat adecă dela ministerul de agricultură 5000 bucăți de altoi mari cu câte 10 fileri bucata și spesele de drum și pachetat. Poștească deci a să înștiința la

redacția »Bunului Econom«, pentruca să se ajungă la cât de mulți cetitori de ai noștri. Altoaia ar costa câte 60 fil. până 1 cor. bucata. Ministeriul face însă jiertfa aceasta, pentruca să ajute lățirea pomilor nobili în sinul poporului și banca înființată în scopul de a lăți în popor buna economie și industrie din patrie, s'a folosit de bunătățile îmbiate de ministeriul nostru, ca să ajute poporului.

Altoirea de iarnă în liber

s'a împământenit mai întâi în America. Acolo e zicala : » *timpul e ban*«, e scump timpul, nu, ca la noi. Să împrumutăm și noi acest folositor obicei. Primăvara, la sfârșitul lui Februarie, când începe neaua a să topi putem tare bine ultoi în liber, în trunchiurile anume lăsate spre acest scop. Numai să grijim, să nu nimerim tocmai o zi geroasă, ploioasă și cu vânt. Ceara să fie moale, dar rece, nici când caldă; rana ultoiturei să se astupe de tot cu ceara de altuit și să se învâluie bine cu cârpă legată. Dacă timpul e moale și lin, fără vânt, să poate altui și în Ianuarie în liber. Smâncelele nobile au a se lua la începutul iernii de pe pomi sănătoși din fața soarelui, surcelul din vârf de un an de deasupra crengilor roditoare. Nici când din dos și smâncele oarbe, odrăslite din trunchiul bătrân direct. Aceste smâncele se pot așeza la finea lui Noemvrie în pivniță în năsip, udat din când în când. Să pot lua însă smâncelele din pomii nobili și în luna lui Ianuarie ori Februarie, dacă e timpul moale și lin.

Altoirea de iarnă în casă.

Mai este un fel de altuit tare practic și ușor. Să scoți trunchiurile sălbatice de altuit toamna din școală, să le pui în pivniță în năsip udat din când în când și să le altuești în casă ori-când ai timp liber. Altoile vin apoi puse din nou în năsip și primăvara, până nu începe lucrul de grădină ori de câmp, să sădesc în școală ori la locul unde vrem să le avem.

Altuirea pe loc în liber are accl mare bine, că ne cruțăm lucrul cu scoaterea și săditul, câștigăm timpul scump și scurt de primăvară pentru alte lucrări, cari ne năpădesc totdeauna primăvara. Al treilea bine e, că altoiul crește într'un singur an așa de puternic, încât ți se pare că e altoae de 2 ani. Al patrulea bine e, că — dacă nu să prinde altoaia până la începutul înverzirei de pomi — atunci știm, că altuirea nu s'a prins și avem timp îndestulitor, să altuim a doua oară trunchiul neprins în aceeași primăvară. Adecă nu perdem anul acela, ca la altoile din primăvară altuite. Dacă nici a doua oară nu s'ar prinde altoirea, ne ajutam așa: lăsăm din trunchiul sălbatic *un singur* vlăstar, să crească cu putere și pe acesta îl oculăm vara. În modul acesta ochiul durmitor nobil crește în anul viitor de ajunge altoirea cu smâncea nobilă din anul trecut.

Pomii bătrâni să altuiesc așa:

că primăvara, *înainte de a fi dat mârza în ei*, tăiem cu frezuțul toate crengile mai groase de un deget și jumătate, lăsând coturi de lungimea unei palme. Din acești coturi odrăslesc vlăstari tineri puternici, pe cari îi rărim vara; așa, ca să rămână unul cel mult doi vlăstari pe un cotur. Iar vlăstarii de pe trunchiul bătrân îi tăiem toți vara cam de 2 ori; la din contră avem odrasle subțiri, slabe cu sutele și nu avem vlăstari groși, buni de oculat. În vlăstarii astel răriți avem apoi cele mai bune trunchiuri de oculat pentru zceesi vară, în cari băgăm sub coajă câte 2—3 ochi nobili spre siguranță. Primăvara viitoare scurtăm vlăstarii deasupra ochilor prinși și rumpând tot, ce nu e oculat, vom avea odrasle altuite puternice, cari aduc rod la 3 ani, după oculare. Trunchiul, rămași deasupra oculațiunei, servesc ca pari, de cari să leagă vlăstarii nobili, ca să nu-i desbine vânturile și ploile. Iar — după 2 ani, îngroșându-se vlăstarii nobili, — pociumbii rămași să taie frumos cu cosorul și să unge rana cu ceară. În modul acesta ranele pomului bătrân să vindecă în 3—4 ani și să desvoaltă o coroană puternică nobilă în locul celei vechi.

Surceii ori smâncelele de altuit

să se tae totdeauna de pe altoae puternică, sănătoasă, nici când din pomi bătrâni scorburoși și cu frunze îngălbenite: ca să avem altoi sănătoase și puternice. Regula la tăietura surceilor de altuit e, ca să se tae totdeauna în timp moale și uscat — *înainte de a fi dat mârza*, adică în Ianuarie ori Februarie și să se pună la adăpost de apă, căldură ori frig mare, în năsip. Dacă vrem, să altuim iarna în casă, atunci trebuie să luăm surceii nobili deja târziu toamna să-i punem în năsip în pivniță.

Ce pomi să prăsim?

America e model în privința aceasta. Ei prăsec soiuri puține de poame, dar în masse așa mari, încât un singur proprietar, »farmer«, produce sute ori mii de vagoane din unul și acelaș măr, păr, prun, ringlou, persec, caisin șcl. La noi un sat întreg nu produce decât zeci de soiuri de mere și pere, alese după glasul gurii, care cum îl tae capul. Pometul numai așa are viitor, dacă vom alege numai câteva soiuri mai potrivite locului și acele le prăsim în mare, ca să producem vagoane întregi din câte un soi. Negustorii mari caută soiuri de poame mari, sortate la fel, după mărime, poame deplin sănătoase și în cățătime mare, cu vagoanele.

Iepurii de casă

nu ar trebui să lipsească din casa nici unui econom, me-seriaș sau orice om harnic, chiar domn cât de mare fie el. Carnea de vită, de porc, oaie ori miel din zi în zi să tot scumpește. De regulă e și slabă, rea și stătută, încât suntem siliți să mâncăm scump și rău și pe deasupra să ne mai și bolnăvim. Pe sate nice nu prea capeți carne Poporul peste tot nu să nutrește cu carne decât la sărbători mari. Nu e bine aceasta.

Poporul nostru trebuie să mânânce mai multă carne, să aibă mâncări de legume bine gătite, pâne ori mălai bine

frământat și copt: pentru că trupul rău nutrit nu poate din greu lucra și dacă lucră cineva greu și trăiește rău, își slăbește cu voia trupul, își scurtează zilele și va da naștere unor prunci slăbănogi, fără față, fără putere de viață. *Acestor neajunsuri iepurii de casă trebuie să le pună capet: ei au să ne nutrească pruncii, soțiile și bărbații noștri*, istoviți de lucrul greu de peste zi. Ei au să ne întinerească și înprospeteze sângele, să ne facă mai iuți, mai harnici, mai voinici și mai bărbați, decum suntem azi cu chisălița, moarea și mălaiul ori mămăliga stricată, tânjiți de pe o zi pe alta. Noi nu ne știm **bine nutri**, ca alte popoare, și până nu vom fi cu toții — săraci și bogați — dar cu toți bine nutriți, nu putem nici visa îmbunătățirea sorții noastre. În mintea noastră, în sufletul nostru, în hărnicia și buna noastră economie stă smerit, tupilit însă cu brațe deschise: *viitorul nostru mai bun*.

Un moșneag, o babă bătrână un prunc bun ori o fetiță harnică, dacă li să arată de câteva ori nutrirea și creșterea iepurilor de casă, ușor pot îngriji — fără spese așa zicând — câte 25—50 părechi de iepuri de casă, cari să-i nutrească și mulțamească pe toți ai casei și să le asigure un **venit de 30—60 coroane la lună**. Banca »*Industria*« va face la primăvară o cultură sistematică de iepuri, ca săi lățească în sinul poporului.

Numerii viitori vor descrie mai deaproape soiurile cele mai mari și scumpe de iepuri, modul lor de cultură. Va arăta câteva firme, prețurile cu cari să pot procura și va mijloci înșasi cu prețuri scăzute iepuri de prăsilă. Binevoiescă onorații cetitori a să adresa la redacție cu cereri. Dacă vom avea comande mai mari de sute ori mii de iepuri, la tot cazul vom căpăte marfă și mai bună și mai ieftină.

Cultura de găini

e alt ram de trai bun și inavuțire pentru ori-ce econoamă harnică. O știu aceasta și țărani nostri, cari ne vînd în fiecare zi ouă și pui, dar și aci sunt în coada altor popoară. Soiurile noastre sunt prea mici și marfa vindută e

de a doua, treia mână. Avem soiuri mai mari, cari aduc câștig îndoit și întreit. O clocă de a noastră costă 1 cor. până 2 cor, o clocă Orpington alb costă 6 cor.—10 cor. Un ou de al nostru costă 4—6 fil., un ou Orpington alb costă 20—60 fil. Penele găinilor noastre nu să cum-pără, penele de Orpington alb sunt căutate și scumpe. Banca »Industria« va împământeni la primăvară o cultură sistematică de găini nobile, ca să le lățească în popor.

Cetitorii »Bunului Econom« să binevoiască a să în-șciința, dacă voiesc a căpăta găini și cocoși de Orping-ton alb ori ouă de prăsilă. Având o comandă mai mare de acum încă asigurată, lucru firesc, că putem avea o marfă și mai bună și mai ieftină decât la o comandă mică

Cultura de găște și rețe uriașe,

unde e pășune și apă la îndemână, este un ram al eco-nomiei de casă foarte folositor. Gâsca uriașă de Pecking e încodată așa de mare, ca gâsca noastră. O gâscă îngră-șată de Pecking să vinde cu 14—20 cor. bucata O rață uriașă e aproape așa de mare, ca o gâscă de a noastră. Putem servi cu gânsaci și găște de Pecking cu 7 cor. bu-cata. Un ou costă 60 fil.

I. Legea iartă scutirea de dare:

a) când bate *grindina*, când nimicește *focul* ori când *ies apele*;

b) când *omide* ori alte soiuri de *goange* nimicesc ho-taruri întregi;

c) când mari *înghețuri*, *ape izvorite din pământ* ori *seceta* nimicesc rodul pământului pe teritorii mai mari, ho-tară întregi, în așa mod, că pământul anul acela nu să poate de loc folosi pentru alte celea, spre pildă pentru cultivarea de verdețuri;

d) cand *focul* nimicește *vii*; *peronospora* de *vii* (pirjolul) pricinuește păgubirea de hotare întregi. Scutirea dării să dă pe un an.

Înștiințarea pagubei să face în 8 zile, sub greumânt de a perde scutirea de dare, la antistia comunală ori direct la direcția financiară: într'o rugare — fără timbru (ștampilă).

Paguba o prețuește o comisiune și o statorește direcția financiară; contra hotărîrii acesteia să poate face recurs la judecătoria administrativă, (közizgazgatási bíróság), în decurs de 15 zile dela primirea aceleia. Art. de lege XXII. din 1885, precum și ordinațiunile 45.055/1885, 73.662/1883, 60.074/1888. a ministrului de finanțe dispun mai deaproape cele de lipsă.

Scutire de dare, o parte din ea, să poate cere iertarea celor 10% după darea de cametă, întabulată pe pământ ori casă, dacă să umplu tablele pentru mărturisirea de dare (tehervallomási iv) în luna lui Ianuarie, la primărie, primind un document despre insinuare (elismervény).

Dacă să iartă darea la țeară, să se mai ceară dela primărie deosebit și scutirea corespunzătoare a aruncurilor comunale.

II. Scutirea de dare pe case noue să cere dela direcția financiară (pénzügyigazgatóság), pe baza unui atestat comunal, în decurs de 14 zile dela gătarea casei. Să cere pe 10 ani. Locuința servitorilor, e peste tot scutită de dare. Are a să deosebi cu atestat.

III. Scutirea pe dare trecătoare să dă:

a) pentru parcelele de pământ, satorite în articolul de lege XXV. din 1868;

b) pe pământul neroditor, făcut de roadă prin mari cheltueli, să scutește în decurs de 15 ani;

c) pe întărituri, făcute pe loc neroditor, pe restimp de 20—40 de ani;

d) pe nouă plantațiuni de orice soi;

e) la vii pustiite după replantațiune pe 6 ani;

f) la păduri arse, după replantare, dela 8—40 de ani.

Cererea trebuie înaintată după replantare în decurs de *un an* la direcția financiară (pénzügyigazgatóság), ca mai sus la I. punct e).

IV. Scutirea de dare pentru vii

este de două feluri. Una e: scutirea trecătoare; alta e: iertarea dării.

Scutirea trecătoare de dare să dă: 1) pe 10 ani următori pentru acele vii pustiite de filoxeră, cari să replantează cu viță; 2) pentru plantarea cu viță a pământului nesipos, pe 6 ani; 3.) pentru plantațiuni cu viță americană, pe 6 ani, fără privire, că pământul cu ce a fost mai înainte plantat. Dacă replantarea să face pe pământ de vie de filoxeră nimicită, atunci scutirea de dare sună pe 10 ani; 4.) pentru școale de altoi de viță, altuită în loc pe viță americană cu surcel european; — să scutește pe 10 ani, dela plantațiune; 5.) acele vii pustiite de filoxeră, cari rămân pustii și nu să plantează, trebuie înștiințate în fiecare an, spre a fi scutite de dare. Scutirea aceasta nu poate însă trece peste 6 ani.

In rugarea pentru scutirea de dare are a să pune: numele proprietarului, a comunei și hotarului, numărul cărții funduare, mărimea locului, cauza schimbării în folosința locului și timpul, când s'a început schimbarea.

Iertarea dării pe baza articolului de lege XLIV. din 1883. §. 49 și articolul de lege I. §. 5 să face în aceste cazuri *a)* când grindina, ieșirea apelor, focul, peronospora (pîrjolul), înghețul ori goangele (omide, filoxera, numără ca goange) nimicesc hotare întregi: să iartă darea de pe acel an de jumătate, una a treia ori una a patra parte, după prețuirea oficioasă; *b)* când viia, atacată de filoxeră, să susține prin aplicarea de cătran ori altă anumită lucrare; să iartă două treimi a dării pe timpul, cât ține cultura aceasta anumită. *Inștiințarea* să face în decurs de 8 zile la primăria comunală. Dacă sunt păgubași mai mulți, 2 reprezentanți în numele tuturoră întregesc tipăriturile de lipsă (coala 4 fil), la primăria comunală. Paguba ori lucrarea cu cătran a viei să dovedește cu atestat comunal ori cu atestate dela școale speciate de vierit din loc ori apropiere, dela directorii, profesorii ori învățătorii călători economici ori din partea inspectorilor de vii (filoxera fel-ügyelő) pentru filoxeră ori a conducătorilor de lucru (munkavezető), cari au îndeplinit în persoană lucrările amintite.

Răspunderea la vânzarea animalelor

e de însămnătate, ca să știe poporul, cum să se apere în caz de păgubire cu animalul cumpărat. Legea privește despăgubirea, ca îndreptățită, în aceste cazuri:

a) *la porci*, dela ziua cumpărării în 8 zile, dacă are carne cu mazere;

b) *la oi*, dacă în 8 zile dela cumpărare să ivește vârșatul ori râia și dacă în 60 de zile să ivește călbează ori vermele de lână (szórféreg);

c) *la vite cornute*, dacă în 30 de zile dela cumpărare să ivește mazărichea (mirigykor) ori turbarea;

d) *la cai și vite de povară*, dacă în 30 de zile să ivește suspinul sec ori semne de suspin, mucii, albeața pe ochi sau vre-o scădere însămnată de lucru, ca cecănaul.

Cumpărătorul, care bigă de samă careva din scăderile amintite și le dovedește prin oculată judecătorească (birói szemle), poate cere dela vânzător ori desfacerea contractului ori ceva despăgubire. Dacă să pune odată pe o bază de drept, aceea nu o poate schimba în decursul pertractării, ci numai înainte de ași fi înaintat cererea în fața judecătorului, motivându-și schimbarea cu dovezi reale.

Murind un animal dela cumpărare în 24 de oare, presupunerea legală e, că acela la cumpărare deja a fost bolnav. Despăgubirea să judecă deci și fără privire la boalele de mai sus.

Vânatul e oprit

pentru tauri de cerb în lunile 15 Octomvrie până 30 Iunie;
pentru tauri de cerb nobil din 15 Noemvrie până 30 Iunie;
pentru căprioare din 1 Februarie până 15 Octomvrie;

pentru capre de munte începând cu 15 Dec. până 31. Iulie;
pentru cocoș de munte numai în Martie, April, Mai este vânatul iertat;

pentru iepuri vânatul e oprit din 1 Februar până 15 August.

Pe paseri cântătoare vânatul e oricând iertat. Paserile de apă — găște sălbatice, rețe — să pot oricând vâna; pe timpul și locul unde să împărechează și clocesc, vânatul e oprit.

fiere sălbatice păgubitoare: ca ursul, lupul, vulpea, mîța sălbatică, porcul sălbatic, vezurele, iepurele de mare, ghihorul și nevăstuica oricînd să pot pustiî.

Vînatul este iertat numai cu pușca, călare și cu orice fel de câni. Vînatul cu curse ori pîrghii peste tot este oprit.

Mățele de casă și cîinii pridegi să pot împușca, dacă să află pe teritorul de vînat. Dacă vînatul îndreptățit trece pe alt teritor străin și face pagubă, să poate deținea, pînă cînd nu dă despăgubire.

Reuniunea a 2-a de înmormîntare din Deva

a împărțit în Deva în anul 1907 familiilor rămase după membrii
sei morți aceste ajutoare de bani:

1. † Hăncilă Marina gr.-or.	Cor.	68.66
2. † Stanciu Maria gr.-or.	»	232.74
3. † Orădean Nicolae gr.-or.	»	233.24
4. † Drăgoi Ana gr.-or.	»	113.50
5. † Aradi Jánosné ev.-refor.	»	102.58
6. † Fekete Sándor ev.-ref.	»	103.26
7. † Popovici Iosif gr.-or.	»	140.78
8. † Kovács János r.-cat.	»	211.28
9. † Muntean Maria m. Juga gr.-cat.	»	203.74
10. † Miboc Moise gr.-or.	»	118.—
11. † Florea Eva gr.-or.	»	128.92
12. † Bercean Nicolae gr.-or.	»	118.46
13. † György János ev.-ref.	»	152.08
14. † Megyesi Antal r.-cat.	»	132.90
15. † Ghișu Ioan gr.-or.	»	205.54
16. † Șocander Otilia gr.-or.	»	240.90
17. † Văsii Rozalia gr.-or.	»	194.40
18. † Gál Zsiga ev.-ref.	»	202.—
19. † Fitzner Roza r.-cat.	»	172.86
20. † György Jánosné r.-cat.	»	112.92
21. † Trefeștean Maria gr.-or.	»	141.76
22. † Buday József r.-cat.	»	102.44
23. † Bită Nicolae gr.-or.	»	177.12

24. † Buday András ev.-ref.	»	230.40
25. † Bragits Catița n. Moldovan gr.-or.	»	244.24
26. † Stoica George gr.-or.	»	234.30
27. † Agaftia Raț n. Iosan gr.-or.	»	238.28
28. † Trif Nicolae gr.-or.	»	219.02
29. † Pinteia Andron gr.-or.	»	133.88
30. † Nemes Teréz ev.-ref.	»	220.96
31. † Anghel Adam gr.-or.	»	135.18
32. † Pop George gr.-or.	»	100.—
33. † Cutean Roza gr.-or.	»	163.40
34. † Olariu Petru gr.-or.	»	232.—

La 34 familii s'a împărțit suma: Cor. 5701.74

Din această sumă 100 cor. a intrat în favorul

„fondului general de binefaceri“

menit pentru propaganda economică în sinul reuniunii cu cele 12 filii și cele următoare, câte ni-le va da bunul Dumnezeu, Propaganda economică a reuniunii e paralel susținută și de fca sa, banca „*Industria*“, alt factor financiar cu scopurile sale, satorite în §. 12 și operațiunile sale de bancă, înșirate în §. 46 litera e.—m. din statutele sale.

„*Fondul general de binefaceri*“ are aceste venit matematiceste asigurate în sinul reuniunii:

1) de câteori moare vre un membru din reuniune cu filiile sale — să pătesc 4 cor. pentru steagul reuniunii și în cele mai multe filii să mai încasează și 10% din ajutorul dat, ca dar cucernic intru amintirea membrului reposat, adecă 10 cor. de membrul mort.

Acum avem aproape 3000 de membrii din cari mor azi cam 125—150 de membri la an. Sporindu-să însă membrii, în decurs de 5—10 ani la 25—30,000: mortalitatea încă va crește la 1250—1500 membri la an. Singur venitul steagului va asigua pentru propaganda economică 5000—6000 cor. anual iar din darul de 10% circa 15—20.000 cor. la an.

Observ, că venitele curate de peste an și cametele fondurilor, rămase vecinic neatinse până acum, după §. 10 din statutele reuniunii, încă să poate jertfi ceva „*pentru alte scopuri de binefacere, cari măresc interesul față de reuniune*“.

Prima întrebare e acum:

poate reuniunea ajunge la 25—30.000 membrii? Da, sigur poate în 5—10 ani de propagandă. Viața de 21 de ani a reuniunii, faptele petrecute în acest interval, dovedesc aceasta. Reununea s'a constituit la 6 Decembrie 1886. Din 1886 până 1902 nu am avut nici o filie, nici o propagandă. Venitul curat cel mai mare l'a avut în 1 Ianuarie 1902 adecă 1223 cor., cu 424

de membri. În 1902 am dat 2273 cor. 93 fil., ajutoare la popor; iar din 1886—1902 am dat în 16 ani: 21.499 cor. 24 fil., ajutoare la popor și meseriași. Eram o mică reuniune locală, ca toate reuniunile noastre. Aplicând *propaganda mea eclectică*, formată din sistemul de propaganda fide, propaganda socialistă și trustul american, carele unește, organizează și folosește puterile concentrate spre unul și același scop, în decurs de 5 ani, dela 1903—1907, reuniunea-mamă a dat în Deva ajutoare poporului și meseriașilor în suma 18.396 cor.

Reuniunea a crescut deci în centrul Deva numai cu 300%; a întreit ajutoarele date; are 800 de membri în Deva, iar în cele 12 filii aproape 2200, laolaltă 3000 de membri, de 7 ori mai mulți ca în 1902, când eram reuniune locală, fără propagandă. Venitul curat din 1906 a atins aproape cifra de 8000 cor., cel din 1907 încă nu-l cunosc, nefiind socotelile încheiate. Din rapoartele de peste an însă știu cu siguranță, că averea reuniunii atât în Deva, cât și în cele 12 filii a crescut îmbucurător. Filiile noastre din comitatul Hunedorei sunt: Matera I. Deva, filiile II Dobra și Ilia. III Hunedoara; IV, Romos; V, Romoșel; VI, H.-B. Ța; VII, Cujir; în alte comitate: VIII, Alba Iulia; IX, Ighiu; X, Zlagna; XI, Loman; XII, Radna-Lipova; XIII, Cuvin-Ghioroc-Miniș-Pauliș. În formațiune sunt 8 filii.

Ajutoarele date în filii din 1903—1907 numai aproximativ le știu, socotelile nefiind încheiate, ele trec peste 12.000 cor. Adugând această sumă la suma ajutoarelor date în Deva în acești 5 ani de 18.396 cor., suma ajutoarelor date face 30.396 cor., ca rezultat al propagandei eclectice; față cu ajutoarele date de reuniune în cei 16 ani de 21.499 cor. 24 fil., ca reuniune mică locală, vom avea icoana, convingerea matematică, că continuând această propagandă, în stil și mai mare, cu 12 tineri specializați în toți ramii economiei raționale: în 5—10 ani reuniunea singură poate jertfi pe ușor 10.000 cor., la an, fără a micșora cu 1 filer fondurile sale

Prevederile mele sunt cu atât mai reale, cu cât centrele de propagandă sunt așa de sistematic și bine alese, încât în jurul lor să va mări propaganda. Alba-Iulia, H. Băița, Hunedoara, Radna-Lipova, Zlagna, Ghioroc Cuvin-Miniș-Pauliș, Ighiu-I șcl, în șine *luate*, fiecarele e un centru admirabil de orice operație economică. E numai chestie de timp, de 10 ani, când „reuniunea a 2-a de înmormântare din Deva” va deveni, cu apitorul lui Dumnezeu, cea mai mare reuniune de înmormântare din toată lumea. Nici nu poate fi altfel, căci sistemele de propagandă amintite sunt pentru *propaganda universală*. Cu încredere privim la mândrul viitor. Rog pe domniile preoți și învățători, să ne ajute în formarea de filii nouă și susținerea acestor de azi. N-rii viitori vor cuprinde date speciale din fiecare filie cu amintirea binemeritaților lor apostoli, cari merită vecinica recunoștință a poporului și meseriașilor noștri.

August A. Nicoară, directorul reuniunii.